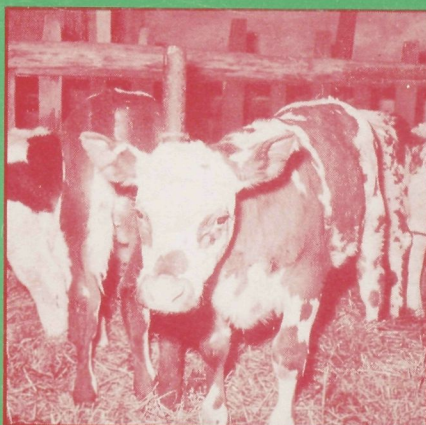
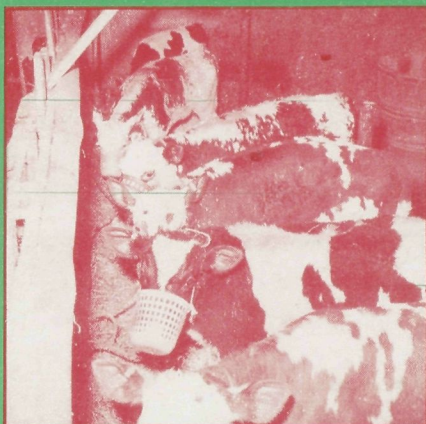

MILIEURAMA

7

Hormonen: de spuit eruit!

Bond Beter Leefmilieu - Vlaanderen v.z.w.

MILIEURAMA IS HET POPULAIR
MAANDBLAD VAN DE BOND BETER
LEEFMILIEU-VLAANDEREN.

Redaktie en administratie:
Aarlenstraat 25, 1040 Brussel.
Tel.: 02/230.94.10.

Jaarabonnement: 300 fr. te storten op
rekeningnummer 427-9082201-48 van
de Bond Beter Leefmilieu-Vlaanderen.
Steunabonnement: 500 fr.
Abonnement buitenland: 350 fr.
Cultureeljongeren-paspoort, Plus-drie-
pas, Cultureel paspoort anders-valie-
den: 240 fr.
Los nummer: 40 fr.

Hoofdredakteur en verantwoordelijke
uitgever: Roeland Dirks.

Medewerkers: Dirk Van Melkebeke, Lie-
ve Grauls, Bart Van Waelderen, Em-
manuel Ampe (V.V.M.I.), Marleen De
Haen, Martin Besieux, Jaak Vander-
mosten, Ben Faes.
Lay-out: Wim Vermeylen, Erik Osselaer.
Druk: EPO, Berchem.

Copyright:
Overname van artikels wordt aanbevo-
len, mits schriftelijke toelating en bron-
vermelding.

KRINGLOOPPAPIER IS
MILIEUVRIENDELIJK

ILLUSTRATIES:

Verbruikersunie: pag. 1.
G. Charlier (BNVR): pag. 5.
W. Vermeylen: pag. 11, 13, 15, 16.
WHO P: pag. 19.
Roeland Dirks: pag. 25, 26, 28,
30, 31.
J.L. Lejeune: pag. 32.

Inhoud.

EDITORIAAL:

Milieubeleid met advies-
raad en afvaldekreet!
Roeland Dirks. ...3

Ontgrondingen en natuurbehoud
in Vlaanderen.
Jan Desmet, Ben Faes &
Johan Royeaerd. ...4

DOSSIER:

Hormonen.
Martin Besieux. ...7

Hobokens laatste groen
voor de bijl?
Paul Pals. ...17

PERS EN MILIEU.
Erik Osselaer. ...20

Zure neerslag: van de regen
in de drop.
Willem Asman. ...24

KORTE BERICHTEN. ...32

PORTRET:

Projekt Plattelands-
ontwikkeling - Gent. ...34

KALENDER. ...35

ingek 25/02/79

Katien Jans

Editoriaal

Milieubeleid met adviesraad en afvaldekreet!

Roeland Dirks.

Op 2 juli jongstleden heeft de Vlaamse Raad het dekreet betreffende het beheer van afvalstoffen eenparig goedgekeurd. De Vlaamse deelregering heeft ook ingestemd met de oprichting van een Gewestelijke Adviesraad voor het Leefmilieu. Beide beslissingen zijn van historisch belang en worden door de Bond Beter Leefmilieu met grote voldoening onthaald. Minister Galle van de Vlaamse Gemeenschap krijgt hierdoor niet te onderschatten mogelijkheden om een efficiënt milieubeleid door te voeren.

Gezien de afvalmarkt ongezond is en de risico's voor bevolking en milieu met de dag toenemen is het van het grootste belang zo spoedig mogelijk over de nodige uitvoeringsbesluiten te beschikken, zodat het nieuw afvaldekreet ook praktisch wordt toegepast. De afvalmaatschappij en het vergunningstelsel moeten nu operationeel worden.

Tot op 10 oktober 1979 was de dialoog milieubeweging - overheid mogelijk binnen de Advieskommissie voor het Leefmilieu, opgericht in december 1977. Omdat de milieubeweging zowel financieel als taktisch in een onmogelijke positie was gebracht, verlieten hun

vertegenwoordigers de zitting, na verklaring te hebben afgelegd. Sindsdien vergaderde de commissie niet meer. Gezien de voortschrijdende staatshervorming en het toenemend belang van de milieumateries en van een ingrijpend beleid voor de gewesten, heeft de Bond Beter Leefmilieu in zijn verklaring voorgesteld om met de overheid samen te werken om de milieubelangen te verdedigen. Dit opbouwend voorstel heeft nu geleid tot de oprichting van de Gewestelijke Adviesraad voor het Leefmilieu.

De raad heeft tot taak de minister op zijn verzoek van advies te dienen en kan dit ook uit eigen beweging doen.

Hij is samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap, de provincies, de Vereniging voor Belgische Steden en Gemeenten, de universiteiten, de werknemers, de werkgevers en de milieubeweging. Door deze laatsten zullen vier zetels worden bezet. De Bond Beter Leefmilieu is bereid hiervoor de deskundige afgevaardigden aan te duiden en met de raad opbouwend samen te werken op grond van zijn doelstellingen, mits eerlijke spelregels en op voorwaarde dat er voldoende middelen ter beschikking worden gesteld.

Ontgrondingen en natuurbehoud in Vlaanderen.

Jan Desmet, Ben Faes & Johan Royeaerd.

Ontgrondingen zijn vele eeuwen oud en waren lange tijd met de huisvesting van de mens verweven, denken we aan bouw (kleiontginningen) of verwarming (turfsteken).

Kenmerkend voor deze historische ontgrondingen is de kleinschaligheid waarmee ze werden uitgevoerd. Zo zijn, nu veelal unieke, natuurgebieden zoals de Blankaart te Wouwen en De Ronde Put te Mol-Postel ontstaan die een echte verrijking van het landschap betekenen.

Korte historiek.

Vanaf eind vorige eeuw kwam de ambachtelijke ontginning steeds meer in de verdrukking als gevolg van de snelle technologische vooruitgang. Er kwamen baggerschepen in gebruik, kort daarop gevolgd door de eerste zandzuigers. Vooral de industrie (ontginning van witte zanden voor de glasnijverheid te Mol) en de uitbouw van het spoorwegnet (aanleg van verhoogde berm) hebben in toenemende mate het ontstaan van diepe vijvers bevorderd.

De aanleg van autowegen (E5, E10, E3 enz.) bood de ontginning van grovere, mindere kwaliteitszanden nieuwe perspectieven. Vooral rond

1970 kregen enkele kuilen van 50 tot 100 ha wateroppervlakte vaste vorm. Het typevoorbeeld van grootschalige ontgrondingen ontmoeten wij thans in Limburg aan de Maaskant. De grindwinning startte hier pas goed na WO II en heeft nu reeds zo'n 1000 ha (!) Maaslandschap, waaronder het gros van de uiterwaarden, onherroepelijk vernield.

De oudste vijvers konden zich doorgaans op een natuurlijke wijze "herinkleden". Zij bleven jaren ongebruikt en genoten enkel enige populariteit onder vissers, omwonenden en stropers. Vanaf de jaren '50 is de impact van de (kommerciële) openluchtrecreatie steeds gaan groeien, een trend die nog steeds aan belang wint. (Zilvermeer te Mol, Rijksdomein te Hofstade, Lac van Loppem enz.). Andere plassen werden door partikulieren verworven en vele daarvan kwamen in gebruik voor jacht (vooral kleiputten) of vuilnisstorten. Slechts enkele zijn tot op heden volledig of gedeeltelijk voor het natuurbehoud in aanmerking gekomen en worden als dusdanig beheerd: Hofstade, Mechels Broek, De Gavers te Harelbeke en de recent door de staat aangekochte kleiputten van Stuivekenskerke.

De vijvers in het B.N.V.R.-reservaat "De Maat" te Mol, ontstaan door winning van bruinkool (spriet) vertonen nu een rijke plantengroei.

Ekologische karakteristieken.

De huidige ontgrondingen verschillen in grote mate van de vroegere veenputten of andere ondiepe ontgrondingen. De ekologische suksessie kwam er snel op gang, nog tijdens de ontgrondingstermijn, die veel langer duurde dan nu, en deed diverse water-, oever- en verlandingsgemeenschappen ontstaan. In recente plassen blijft de verlanding beperkt tot de oeverzone omdat de exploitatie een maximaal rendement van de aan te treffen aanzettingen beoogt en alzo 10 tot 20 meter diepe stijlrandige kuilen worden achtergelaten. Nu is precies die oever van belang als mogelijke springplank suksessie en als broed- en schuilplaats voor allerlei water- en zangvogels, paaiplaatsen voor vissen, leefgebied voor amfibieën enz. Bovendien breekt de ontstane vegetatie de golfslag en beschermt ze de oever tegen afkalving.

Sommige kunstmatige nieuwe plassen vallen op door hun vogelrijkdom. Vooral tijdens het winterhalfjaar lokken ze soms duizenden vogels aan. Wilde Eend, Kuifeend, Tafeleend en Meerkoet gaan er in, tot voorheen, ongekend grote aantallen pleisteren terwijl ook een hele reeks andere soorten zich niet onbetuigd laat: futen, duikers, alle andere eendensoorten, steltlopers enz. Vooral onder de eenden zijn er heelwat die deze vijvers als "dagrustgebied" benutten en er s' nachts op uit trekken om in de wijde omgeving hun kostje op te scharrelen. Voorbeelden van voor deze vogels zeer belangrijke ontgrondingsvijvers vinden we o.a. in Roksem en Harel-

beke (W.VL.), Nazareth (O.VL.), Hofstade (Br.), Mechelen en Mol (Antw.) en diverse Limburgse grintgaten (Kessenich o.a.)

Natuurbehoud.

Waterrijke gebieden behoren tot de meest bedreigde milieutypes die we in West-Europa kunnen aan treffen. Enorme plassen- en moeras-sengebieden werden reeds van de kaart geveegd door toedoen van allerlei kultuurtechnische ingrepen (kanalisatie en rechttrekking van grote rivieren, dempen of droogmalen van allerlei "waterzieke" gronden enz.). Artificiële plassen kunnen voor dat verlies enige compensatie bieden. Vijvers van (potentieel) biologisch belang dienen dan ook als natuurmonumenten beschouwd te worden en de nabestemming "natuurgebied" te verkrijgen. Daarnaast is ook een multifunktioneel gebruik (scheiden van functies in ruimte en tijd) na grondige voorstudie een haalbare zaak.

Oprichting werkgroep.

Om de ganse problematiek van ontgrondingen (historiek, bevoegdheden van diverse besturen, inventarisatie, ...) verder uit te diepen en de mogelijkheden van natuur- en natuurbeheer te onderzoeken, te propageren en te helpen in praktijk brengen werd op initiatief van De Belgische Natuur- en Vogelreservaten v.z.w. een werkgroep "Ontgrondingen" opgericht. Alle geïnteresseerden kunnen contact opnemen met Johan Royeaerd of Jan Desmet, p/a Laboratorium voor Oekologie der Dieren, Zoögrafie en Natuurbehoud, Rijksuniversiteit Gent, Ledeganckstraat 35, 9000 Gent. Tel.: 091/ 22.78.21.- 345.

DOSSIER: hormonen. De spuit eruit!

Martin Besieux.

'Redt boer en konsument: de spuit eruit'. Onder deze titel heeft de Werkgroep Hormonenvrij vlees eind 1980, begin 1981 een geslaagde actie op gang gebracht in België en Nederland rond het probleem van het gebruik van hormonen in de vleesproductie.

Steeds meer schadelijke stoffen worden losgelaten op de mens. Er is een gevoel van onbehagen over de kwaliteit van het voedsel. Het bevat pesticiden- en meststofbestanddelen uit de landbouw, chemische stoffen uit de industrie. Het is radioactief besmet en wordt met anti-biotica en hormonen via de bio-industrie bewerkt.

Het resultaat is een produkt dat ofwel rechtstreeks een aantal vreemde stoffen bevat (additieven zoals kleurstoffen) ofwel restanten (residu's) van vreemde stoffen. De residu's zijn in het voedsel terecht gekomen via het milieu (vervuiling) of via bepaalde behandelingen en bewerkingen van de voedingsstoffen (met pesticiden, tranquilizers, hormonen).

Ook de milieubeweging heeft aandacht voor dit probleem. Ze voelt zich bedrogen door de wetgever, de wetenschapper en de producent. De wetgever, die een vrij goede wetgeving heeft afgeleverd is niet in staat een serieuze controle uit te voeren. De wetenschapper die ons zegt dat we niet omheen

het wetenschappelijk standpunt kunnen, lijkt niet waarde vrij aan wetenschap te doen. Hij is de speelschakelaar van allerlei belangengroepen. Bij de producent, alle deontologie ten spijt, blijft het geld primeren op de gezondheid van de mens.

Hormonaal stelsel.

Het hormonaal stelsel regelt samen met het zenuwstelsel de werking van onze organen. Er zijn heelwat verschillende hormonen in ons lichaam die elk hun specifieke functie hebben en in onderling verband staan. Ze worden afgescheiden door klieren zoals de schildklier, de hypofyse, de aalvlesklier, de ovaria en de testes. De groeistimulerende hormonen zijn slechts een kleine groep van het totale hormonenpatroon. Deze worden gebruikt in de veefokkerijen om de vleesproductie op te voeren.

De anti-hormonen.

De eerste groep van groeibevorderende preparaten zijn de TYREO-STATICA. Het zijn eigenlijk geen echte hormonen maar anti-hormonen. Ze remmen de schildklierwerking af en resulteren in een sterke wateropname (10%) in het vlees en een grotere pensvulling, wat een gevoelige -zij het bedrieglijke - gewichtstoename van het slachtrijpe dier betekent.

De hormonen.

De tweede groep zijn de eigenlijke hormonen waaronder de geslachts-hormonen - de vrouwelijke oestrogenen en de mannelijke androgenen - en de zwangerschapshormonen (progestagenen).

In elk van deze drie categorieën komen zowel natuurlijke of lichaamseigen als synthetische produkten voor. In de huidige discussie liggen hier de grote meningsverschillen: in het al of niet toelaten van bepaalde natuurlijke hormonen, naast het afschaffen van de synthetische.

De eigenlijke hormonen bevorderen de eiwitopname en de aanmaak van nieuwe eiwitten, waardoor er minder voedsel nodig is om het zelfde effect te bekomen. Bovendien wordt de omzetting van vet in vlees bevorderd en heeft het vlees een malsere indruk omwille van de losere proteïnenstructuur (kwaliteitsvlees? dus).

Toen in 1938 DES (DI-Ethyl-Stilboestrol) werd ontdekt als een synthetisch hormoon met een veel langere en sterkere werking dan de natuurlijke hormonen, kwam de synthetische hormonenproduktie op gang. Sindsdien is de markt overstelpt met meer dan 50 produkten. Daarbij komt dat momenteel allerlei kombinaties van diverse categorieën worden gebruikt - al naargelang de soort, de leeftijd en het geslacht van het dier. Dit zijn de zogenaamde COCKTAILS waarvan men weet dat ze heel moeilijk - en in sommige gevallen niet - opspoorbaar zijn. Deze kombinaties kunnen zowel oraal, via inplanting

achter het oor als via inspuitingen (om de 14 dagen) gegeven worden. In een spuit-schema (+ 7 weken) worden ook de anti-hormonen verwerkt zodat men een maximaal effect verkrijgt (15% gewichtstoename), wat bij een volwassen rund een meeropbrengst tot 80 kg. kan betekenen.

De synthetische hormonen.

Over het synthetische hormoon is men vanuit medisch-toxicologisch standpunt zeer duidelijk: ze mogen absoluut niet gebruikt worden. Dit omwille van de mogelijke cancerogene, mutagene (wijziging van het genetisch materiaal) en teratogene (beschadiging van de vrucht) effecten op de mens. Residu's, die na slachting van het behandelde dier in het vlees achterblijven worden na konsumptie vooral via de lever omgezet tot metaboliëten. Een metaboliët is een stofwisselingsprodukt van een residu of additief dat in het voedsel voorkomt, in dit geval van residu's van hormonen. Deze metaboliëten worden heel traag afgebroken en van sommige weet men dat ze op lange termijn door opstapeling nog gevaarlijker zijn. Ze oefenen dan een chronische toxiciteit uit.

Men heeft een sterk vermoeden dat de residu's van de meeste synthetische hormonen bij de mens worden omgezet in metaboliëten met een veel sterkere toxische werking dan de oorspronkelijke stoffen zelf.

Van DES is bijvoorbeeld aangetoond dat het kanker veroorzaakt bij de nakomelingen van de vrouw die tijdens de zwangerschap met DES werd behandeld. Dit wijst er op dat de werking versterkt wordt na de opname van residu's of metaboliëten

van DES. Hier gaat het om een van de weinige gevallen van kanker bij de mens, waarvan met zekerheid bewezen is dat de stof DES de verwekker of de oorzaak is geweest.

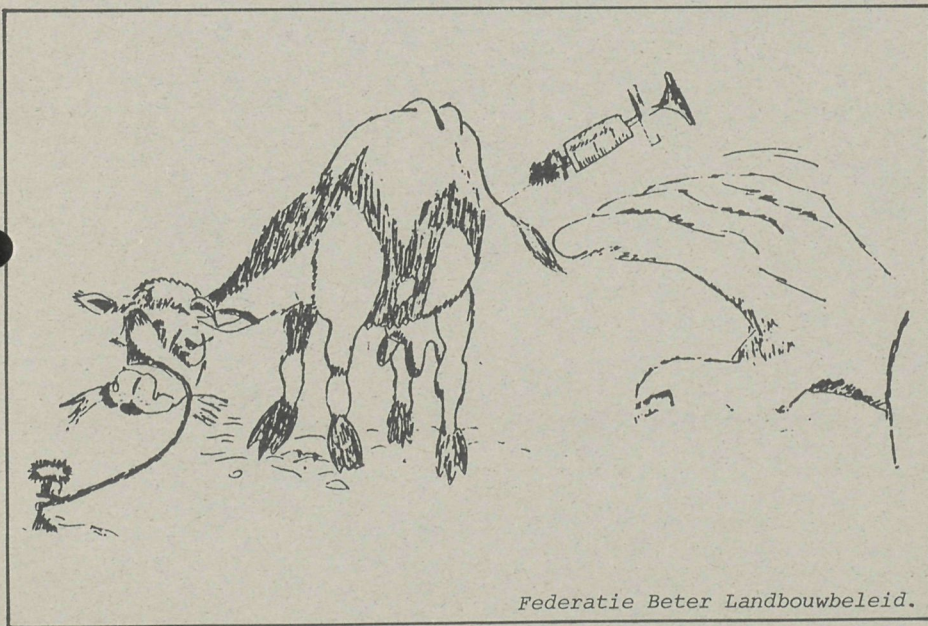
Tot nu toe heeft men slechts een dertigtal kankerverwekkers wetenschappelijk kunnen aantonen. Dit komt omdat er geen proeven op de mens kunnen gedaan worden (de latentieperiode voor kanker is + 25 jaar) en omwille van het multicausaal karakter van kanker.

Er bestaat namelijk een veelheid van kankerverwekkende stoffen waardoor het moeilijk wordt een preciese oorzaak-gevolg relatie aan te duiden. Bij proeven op dieren bleek echter dat synthetische hormonen 'zonder meer kanker veroorzaakten' wanneer zij een bepaalde dosis overschrijden. Men kan dus vermoeden wat op lange termijn het effect is na voortdurende consumptie van met hormonen behandeld vlees...

Er bestaan ook nog SEMI-SYNTHETISCHE hormonen, die extrakten zijn uit de urine van zwangere dieren. Ze worden vanuit toxicologisch standpunt ongeveer op de zelfde lijn geplaatst als de synthetische.

De natuurlijke hormonen.

Over de natuurlijke of endogene hormonen is men vanuit medisch-toxicologisch standpunt minder duidelijk. De wetenschappers spreken elkaar tegen. Sommigen, onder wie Prof. Verbeeck van de R.U.G. beweren dat er onschadelijke hormonen bestaan, evenals onschadelijk methoden van toedienen. De toegediende natuurlijke hormonen ondergaan volgens hen dezelfde metabolisatie als de eigen hormonen van het behandelde dier, hetgeen betekent dat ze door de lever tot minder actieve produkten worden omgezet en met de uitwerpselen het lichaam verlaten. Het

Federatie Beter Landbouwbeleid.

toedienen van natuurlijke hormonen betekent gewoon het ondersteunen en stimuleren van een proces dat van nature aanwezig is. Wanneer dit werkelijk zo is, dan is daar niets op tegen.

Anderen daarentegen zijn heelwat voorzichtiger en zijn de mening toegedaan dat alle gevaren nog niet gekend zijn. Ze raden aan het gebruik van natuurlijke hormonen in de voeding zoveel mogelijk te vermijden. Hun mening vinden we terug in het rapport (21/4/'81) van de Raad voor het Verbruik dat een advies heeft geformuleerd aan de Ministers van Volksgezondheid en Landbouw. Daarin blijkt duidelijk dat het niet-gevaarlijk zijn van de natuurlijke hormonen nog steeds niet werd aangetoond en dat er vermoedens bestaan dat ze op lange termijn cancerogene, mutagene en/of teratogene effecten veroorzaken. Maar wellicht gaat het in dit geval om een mindere graad dan bij de synthetische hormonen, wat geen reden kan zijn om ze toe te laten.

Verbruiker voor schut gezet.

Het gebruik van anti-hormonen in de vleesproductie is je reinste bedrog. De konsument koopt water (10%) voor de prijs van het vlees. In hoge concentraties toegediend, kunnen zij bij de mens leiden tot stoornissen in de nieren. Wat de synthetische hormonen betreft hebben we reeds aangegeven dat ze traag afbreken. Hierdoor werken ze langer, wat hun efficiënte aanwending verklaart. Heel wat residu's blijven echter in het vlees of de mest. Het eten van vlees rond de injectieplaats, waar na zeer lange tijd nog steeds grote hoeveelheden hormonen aanwezig zijn, is het gevaarlijkst.

Een ander - nog ongekend gevaar - is het feit dat er via het mest-systeem en de afvalwaters uit de slachthuizen heelwat residu's in het ecosysteem en via de ecokring in het voedsel terecht komen. Momenteel loopt er in Nederland een onderzoek naar de aanwezigheid van residu's van bepaalde hormonen in het Rijnwater dat als drinkwaterbevoorrading dient.

Geen keuzevrijheid.

Het grootste gevaar voor de konsument zit in het feit dat er geen keuze is tussen vlees dat met allerlei additieven is behandeld en vlees dat er vrij van is. Vooral voor de 'gevoeligen' van bepaalde kankers of andere aandoeningen is dit een reëel probleem. Bij jonge kinderen bijvoorbeeld kan het evenwicht grondig verstoord worden bij het eten van met hormonen behandeld vlees. In Italië werd in het voorjaar van '80 in twee kinderkibben in Toscane en één in Milaan een abnormale ontwikkeling van de borsten bij de kinderen vastgesteld. In de dieetvoeding met kalfsvlees zaten residu's van bepaalde hormonen...

Kwaliteit van het vlees ?

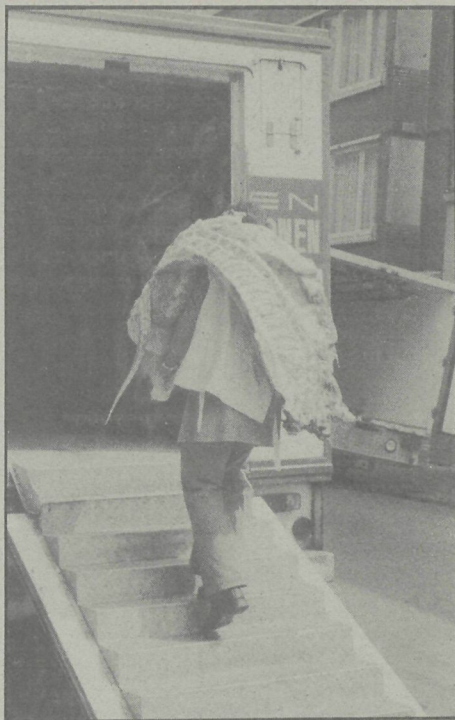
Is het vlees geproduceerd met toediening van hormonen werkelijk van betere kwaliteit? Was dit dan het motief voor het gebruik van hormonen? Wanneer men de evolutie in de vleesproductie en meer bepaald van de veevoederbedrijven even bekijkt, stelt men vast dat bij het geheel van de vernieuwingen en de wijzigingen in de fokmethoden van de laatste jaren alleen het kwantitatief aspect een rol speelde. De industriële vee fokkerij berust op het min of meer be-

roep doen op een echt arsenaal van geneesmiddelen (antibiotica, vitaminen, tranquilizers) waaronder ook de hormonen. Het probleem van de gezondheid en van de kwaliteit van het vlees is dus veel breder dan het gebruik van hormonen en anti-hormonen.

Door de evolutie in de vetmesterij waarbij hetzelfde financieringskapitaal de hele keten van fokker, boerderij, slachterij, veevoederbedrijf en winkelorganisatie in handen krijgt (vertikale integratie) gaat men vanuit een centrale planning een steeds grotere efficiëntie of gestroomlijnde produktie nastreven. Ook de voedselphysiologie speelt hier een rol: nl. de omzetting van voedselcomponenten in eiwitten. Naarmate men hier meer inzicht krijgt probeert men die omzetting op te drijven door groei-promotoren en additieven.

Men gaat op zoek naar de optimale middelen om de karkaskwaliteit, de gewichtsaanzet en de voederefficiëntie op te drijven. Om hetzelfde effect te bekomen mag men zelfs de kwaliteit van het veevoeder laten dalen dank zij de groei-stimulatoren.

Het motief van de evolutie was met beperkter middelen (voedsel), meer resultaat (vlees) verkrijgen en aldus meer centen in het laatje (winst). Achteraf heeft men er wel de redenen bijgehaald die het gebruik van stimulatoren in de vleesproduktie ook sociaal aanvaardbaar maken. De konsument wordt andermaal bedrogen. De kultus van 'vetarm en mals vlees' moet worden ontmaskerd. Het is de aangewende stimulans voor het hormongebruik in de industrie. De konsument moet aanvaarden dat er bij niet behandeld vlees een randje vet hoort waarin het vlees kan gebakken worden.

Gekontroleerd ! Op wat en hoe...

Daarnaast moet de norm van kwaliteit verlegd worden naar de manier waarop het vlees tot stand komt. Naast de malsheid of de hoeveelheid vet is ook en vooral het welzijn van het dier belangrijk. Was er voldoende licht, lucht, drinken en stro aanwezig bij het vetmesten? Worden de stressgevoelige dieren vroeger afgemaakt? Werd het transport van de dieren goed georganiseerd?

Voor de kleine boer: de doodsteek!

Zowel een totaal verbod zonder degelijke controle als het toelaten van natuurlijke hormonen (zonder degelijke controle) betekent voor vele kleinere boeren de

doodsteek. Het gebruik van hormonen op zich is een van de logische schakels in het herstruktureringproces in de landbouw naar groot-schaligheid en verticale integratie. De rol van de boer-vetmester wordt gereduceerd tot het biologisch risikodragend proces van het ter wereld brengen en opkweken van dieren onder kontrakt. De bio-industrie verwerkt het geslachte dier en loopt met de winst weg. De boer ondergaat nu hetzelfde lot als de arbeiders tijdens de industrialisering. Hij wordt gereduceerd tot een kleine schakel in een gans proces. Zowel het geld voor de installaties, als het voedsel, als de additieven, als de afname en de verwerking van het vetgemeste eindprodukt zijn voor een groot deel in handen van anderen en in vele gevallen van een en het zelfde financieringskapitaal. In Vlaanderen zijn er bijvoorbeeld vijf kalvermesterijen die meer dan tachtig procent van de totale kalveromzet verzorgen. Een aantal onder hen hebben een eigen voederbedrijf en slachthuis dat verbonden is aan het fokbedrijf

Indien de boer niet wil meedoen in dit proces en blijft opteren voor het kleine gemengde kringloopbedrijf, kan hij onmogelijk concurreren met de op industriële basis draaiende grote vetmesterijen en is hij gedwongen op te stappen. Tenzij... ook hij gaat spuiten.

Runderteelt ook onder kontrakt?

Momenteel is de runderteelt nog zowat de enige sektor waar de kontrakteelt niet op grote schaal wordt toegepast. De varkensteelt, de leg- en mestkippensteelt en de

mestkalverenteelt zijn voor een groot deel georganiseerd met kontraktproductie. Dit betekent dat de boer als zelfstandige het volledig risico draagt van zijn bedrijf maar eigenlijk een gewone werknemer wordt die de geleverde biggen of kuikens met het geleverde voedsel, additieven en geneesmiddelen gaat vetmesten volgens kontrakt. Hierbij heeft hij geen inkomensgarantie, kan hij niet van de sociale zekerheid genieten en heeft hij een steeds grotere schuldenlast te verwerken.

In de runderteelt heeft deze evolutie zich (nog) niet voorgedaan. De boer kan nog winst halen uit het feit dat hij zelf voor de voeding kan zorgen (gras, bieten, rapen) en door het feit dat hij 'ook' gaat spuiten. De vraag is hoelang blijft deze situatie voor de boer nog houdbaar? Wanneer hij geen hormonen gebruikt kan hij onmogelijk concurreren. Gebruikt hij er wel, dan wordt hij nog meer afhankelijk van derden, vooral wat betreft de 'verboden' produkten.

Het toelaten van natuurlijke hormonen zal geen oplossing brengen voor de gemiddelde boer-vetmester. Hij zal nog moeilijker kunnen concurreren met de grote vetmesterijen die het produkt goedkoper kunnen aanbieden (hoeveelheden) en het gebruik van hormonen reeds onder de knie hebben. Natuurlijke hormonen hebben slechts een beperkt effect, omwille van hun korte werking. Ze zijn erg duur en niet in grote hoeveelheden voor handen. Men zal dus blijven grijpen naar synthetische en goedkope hormonen. Er is dus dringend nood aan een aantal beschermingsmaatregelen voor de kleine boer-vetmester waarbij hij bijvoorbeeld een redelijke prijs kan krijgen voor zijn

produkten, meer werkzekerheid, een betere sociale zekerheid en een grotere inkomensgarantie wanneer hij onder kontrakt staat.

een zeer ruime toelating in Engeland. In praktijk is er echter weinig verschil. Overal wordt er duchtig gespoten. De wet, als die

De kleine boer kan niet meer konkurreren met de 'grote spuiters'.

Onlangs werd hem nog een mogelijk alternatief uit de handen genomen door de wet over het slachten voor eigen gebruik. Bedoeld om massale BTW-ontduikingen tegen te gaan, wordt het door deze wet onmogelijk gemaakt vlees rechtstreeks aan de verbruiker te verkopen. Het moet eerst verhandeld worden via slachter of slager.

bestaat, wordt gewoon niet toegepast. Op EEG-vlak probeert men momenteel - zij het met veel moeite - te komen tot een harmonisatie van de nationale wetgevingen door een EEG-richtlijn uit te vaardigen. De lidstaten zijn er dan toe gebonden binnen een bepaalde termijn de nationale wetgeving aan te passen.

Wetgeving en controle.

De wetgeving op dit gebied varieert zeer sterk van land tot land. Deze gaat van een totaal verbod (met uitzondering voor dierengeneeskundige therapie) in Italië, Nederland, Ierland, België tot

Ondertussen blijft echter de nationale wetgeving van toepassing. Voor België betekent dit nog altijd een totaal verbod via een vijftal belangrijke reglementeringen. Ondanks deze vrij categorieke wetgeving blijkt dat hormonen en anti-hormonen heel frekwent gebruikt worden. Toen in februari 1981

Nederland systematisch het ingevoerde Belgische rundvee onderzocht op DES bleek één op de vijf Belgische koeien met dit hormoon behandeld te zijn. In Nederland en België werd vrijwel alleen kalfsvlees op hormonen onderzocht.

Onlangs pas startte het onderzoek in beide landen ook op runderen! Van midden februari tot maart '81 zijn ongeveer 1000 Nederlandse runderen onderzocht en maar liefst 91 bleken met DES behandeld. In België heeft men momenteel een onderzoekskapaciteit van 20 per week (in Nederland 300). Een lachertje vergeleken met het aantal geslachte dieren.

Opsporen van hormonen.

Omwille van het totaal verbod is de controle op het gebruik van hormonen in de veefokkerijen een belangrijk aspect. Zo zou het althans moeten zijn. De controle kan gebeuren via de opsporing van hormonen, residu's of hun metabolieten in de urine of in het vlees van de te onderzoeken dieren. Hier zit men juist strop. Zowel vanuit wetenschappelijk oogpunt als vanuit het beleid is er gewoonweg nog geen sluitend controlesysteem mogelijk. Deels omdat het niet kan, maar vooral omdat men niet wil. Urinetesten die op de veefokkerijen zelf, veel goedkoper, sneller en effectiever zijn, mogen in België nog niet routinematig worden uitgevoerd. Wat het opsporen van natuurlijke hormonen, hun residu's of metabolieten betreft staat men nog nergens.

Daarbij komt nog dat er slechts 19 inspektors-dierenartsen bevoegd zijn om in het slachthuis stalen te nemen met het oog op de opspo-

ring van de betwiste stoffen. De keurders-dierenartsen verbonden aan de slachthuizen hebben geen enkele bevoegdheid op dit vlak. Ook zij willen dat hier verandering in komt.

Het Parket, dat repressief zou moeten optreden, kan dit slechts in heel beperkte mate: na een tip van een van de 19 inspektors-dierenartsen en mits een sluitend bewijs. Daarenboven is het Parket tot nu toe slechts op bepaalde plaatsen opgetreden, zoals in Oost-Vlaanderen en sinds kort ook in Antwerpen. De strafmaat is echter niet in verhouding met de overtreding. De strafwetgeving op de produktie, de verspreiding en het gebruik van hormonen, vooral met betrekking tot sankties bij de overtredingen, situeert zich op het vlak van de bijzondere kriminele gedragingen waar de strafmaat merkkelijk kleiner is dan op het vlak van de algemene klassieke overtredingen zoals kruimeldiefstal of passiemoord. Dit maakt het geheel nog kopmplexer of ... wordt het juist duidelijker?

Eigenlijk heeft de veefokker momenteel nog alle wind mee om te spuiten. Niemand die hem een strobreed in de weg kan leggen. Zowel vanuit wetenschappelijke, beleidsmatige of juridische hoek, worden zijn belangen ongenoeid gelaten en dit ten nadele van de konsument en de kleine boer.

Men spreekt dan ook terecht dat het hier gaat om een vorm van 'welzijnskriminaliteit': een beperkt aantal daders die zomaar niet te identificeren zijn brengen fysieke schade, psychische schade en sociale schade aan onzichtbare slachtoffers. Overtredingen worden nauwelijks gestraft en er wordt

geen aandacht besteed aan het lange-ontdoen dat de huidige wetgeving termijn gevaar. Het enige wat telt een enorme paraplu is, waarvan is het in stand houden van het het voornaamste nut erin bestaat produktiesysteem. de administratie te beschermen

De vleesproduktie is in handen van enkele grote firma's die zowel voederbedrijf, fokkerij, slachterij en winkelketen bezitten.

Een aantal (opzettelijke) tekortkomingen in de wet (beperkte controle, geen controle op het bedrijf, geen strenge sankties), een gebrekkige controle daar waar het toegelaten is en de laksheid van het ministerie van Volksgezondheid, Landbouw en Justitie zijn hiervoor verantwoordelijk. De overheid voert een beleid dat gesteund is en voor een groot deel bepaald wordt door belangengroepen zoals de Boerenbond, de farmaceutische bedrijven, de bio-industrie en de veevoederfabrikanten. Men kan zich niet van de indruk

tegen de druk van de verbruikersorganisaties.

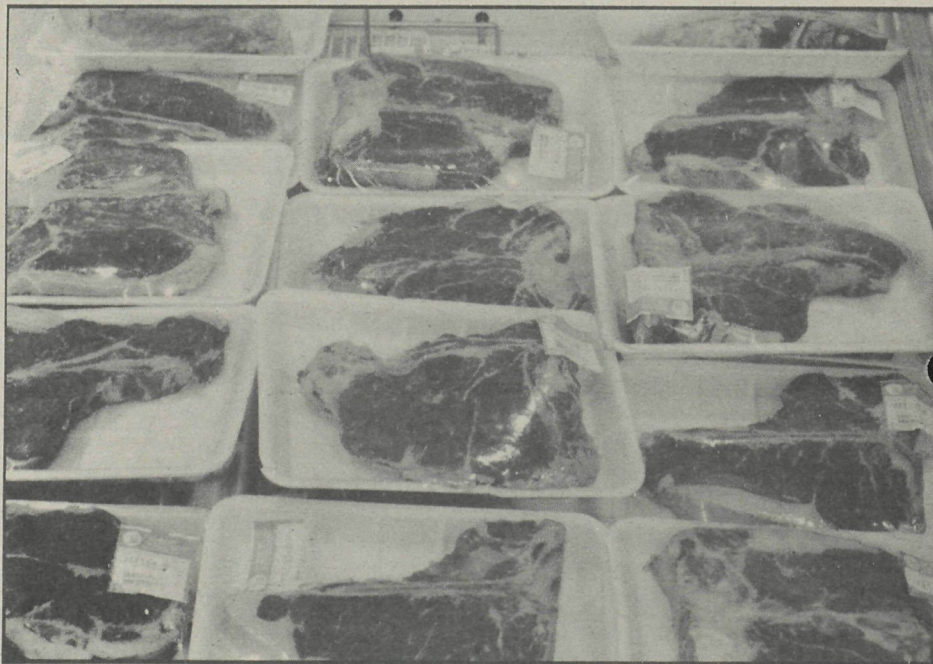
De natuurlijke hormonen wil men nu gaan toelaten omwille van de zeer moeilijke opspoorbaarheid en de gebrekkige bewijskracht. Men wil dus afstappen van 'het minste vermoeden van toxiciteit is schrappen van de positieve lijst', wat duidt op de grote financiële belangen die hier meespelen en een gebrek aan verantwoordelijkheid ten opzichte van de konsument en diens nageslacht.

Krachtig verzet!

Er zijn in deze hormonenzwendel enorme winsten te verwezenlijken. De zeer sterke illegale handel is moeilijk te beteugelen en de opsporingsmethoden zijn juridisch niet hanteerbaar. Allemaal redenen die naar voor gebracht worden om de natuurlijke hormonen toe te laten. Alleen een krachtig verzet zal deze evolutie een halt kunnen toeroepen.

In dit kader eist de B.B.L. dan ook dringende maatregelen tegen het gebruik van hormonen in de vetmesterijen. Het totaal verbod op het gebruik van hormonen in de vleesproductie moet gehandhaafd

blijven en een Europese richtlijn met betrekking tot dit verbod en de controle op de navolging ervan moet dringend opgesteld worden. Konkrete maatregelen om de grootschaligheid in de landbouw en de huidige tendens naar een nog meer industriële wijze van veehouden tegen te gaan moeten worden uitgewerkt. De bevoegdheden naar o.a. keurders-dierenartsen om de controle uit te voeren moeten worden uitgebreid en een rechtstreekse controle op de (verdachte) bedrijven moet mogelijk gemaakt worden. De gerechtelijke instanties moeten de straffen streng toepassen in afwachting dat er strengere sancties komen en over het gehele land moet gelijkmatig worden opgetreden teneinde geen ongelijke concurrentie te verkrijgen.

Geen keuzevrijheid voor de konsument, hij koopt wat er aangeboden wordt en heeft nooit zekerheid over wat hij in de braadpan heeft.

Hobokens laatste groen voor de bijl?

Paul Pals.

De Hobokense Polder staat momenteel bekend als het probleemgebied van de Antwerpse Regio.

Wat er uiteindelijk met dit natuurgebied zal gebeuren, kan aanzien worden als een 'test-case' voor het verder verloop van heel het ruimtelijk orderingsbeleid in Vlaanderen. Er zijn nog tal van andere problemen verweven met de zgn. Polderstadaffaire (stortschandaal, basisovereenkomst), wat de zaak tot een zeer omstreken en complex geheel maakt.

Het gaat hier om 150 ha. natuurschoon, gelegen langs de Schelde op amper enkele kilometer van de grootstad en vlakbij het centrum van Hoboken. Hoewel de naam anders doet vermoeden, blijft er nog weinig over van het typische polderland. Het grootste deel van het uitgestrekte poldergebied werd in de zestiger jaren opgehoogd met als doel deze laaggelegen gronden bouwrijp te maken.

Op deze van oudsher zeer vochtige gronden ontstonden door inzakkingen nieuwe plassen en ontwikkelde het terrein zich tot een uniek moerasbiotop. Rondom dit waterrijk landschap zijn nog enkele authentieke stukken gespaard gebleven (populieraanplant, verwillderde boomgaard, enkele weidelijken en een rietveld). Dit alles maakt de Hobokense Polder een zeer gevarieerd natuurgebied met enorme biologische rijkdom. Wetlands (verzamelnaam voor waterrijke gebieden, waaronder ook moerassen resorteren) zijn een zeldzaam goed geworden, een kostbaar erfgoed waarmee zeer omzichtig

dient omgesprongen te worden.

De polder is meer dan louter een markant natuurgebied. Gekoppeld aan zijn ligging vervult deze ruimte een belangrijke functie als groene enclave in de dichtbevolkte en helaas sterk vervuilde omgeving, tevens biedt het heel wat mogelijkheden op edukatief en rekreatief vlak temidden van de grootstedelijke omgeving.

Van polder tot polderstad.

Het uitgestrekte, vruchtbare polderland van weleer ontsnapte niet aan de welvaartroes die de na-oorlogse periode kenmerkte. Het grachtenstelsel werd sterk verontreinigd en sluikstorting oogluikend toegestaan. De aftakeling van dit eens internationaal befaamd natuurgebied was compleet met de ophoging van deze laaggelegen landerijen. Het kleinschalige polderland verdween onder een metersdikke laag grondspecie en puin... opgeruimd, egaal, netjes; enkel het motto 'revalorisatie' indachtig. De polder promoveerde van agrarisch land tot bouwgrond: de eerste stap van polderstaddroom was gerealiseerd.

Dan kwamen de plannenmakers.

Het plankoncept 'Stad aan de stroom' kreeg gestalte. In 1973 werd de basisovereenkomst getekend tussen gemeentebestuur en promotoren (Groep 'i' en Breevast N.V.), met betrekking tot de ontsluiting van het poldergebied. Het ganse polderstadproject is een prachtige weer-

spiegeling van de grootheidswaanzin der zestiger jaren, overtrokken met een politiek-prestigieus kleurtje.

Globaal voorziet de basisovereenkomst vier zones bestemd voor koopwoningen, met centraal erin een mastodontwijkcentrum (supermarkt, scholen, kerk). Daarnaast is in de overeenkomst nog plaats ingeruimd voor een industrieterrein, bestemd voor verwerkende industrie. Momenteel zijn de 1ste en 2de woonfase en de industriezone in uitvoering. Binnen afzienbare tijd wil men ook aanvangen met de infrastructuur van de 3de fase en dat betekent meteen de doodsteek voor het resterende moerasland.

De grote onbekende... GROEP 'i'.

Polderstad berust voor de realisatie op een 'unieke' samenwerking tussen het gemeentebestuur en de privémaatschappijen (Breevast N.V. en Groep 'i' N.V.). Groep 'i' is een internationale immobiliënfirma, bestaande uit een 8-tal dochterondernemingen. Met de recente gewestplanperikelen in Ninove gaf deze firma blijk van een onzuiver optreden. Opmerkelijk is dat voor de realisatie van het gekelderde Burchtdamproject aldaar een soortgelijke basisovereenkomst zoals in Hoboken afgesloten werd.

Dat de politieke betrokkenheid van de Groep 'i' geen windeieren oplevert, mag duidelijk blijken uit de afgesloten basisovereenkomst in Hoboken. Deze is volledig in het voordeel van 'i' opgesteld. Enerzijds kan Groep 'i' een grotere winst realiseren t.o.v. bouwondernemingen gebonden aan een gewoon kontrakt, daar deze firma kan be-

schikken over zeer goedkope gronden, maar toch even dure woningen aflevert. Bovendien is ze vrijgesteld van bepaalde belastende activiteiten (bepaalde infrastructuurwerken i.v.m. de ontsluiting van het gebied). Dit alles komt op de nek van de gemeenschap.

De realisatie van Polderstad gebeurt zonder openbare aanbesteding. Groep 'i' wordt zodoende in de mogelijkheid gesteld om de dochterondernemingen bij de zaak te betrekken, wat een kumulatie van winsten betekent. Tenslotte is de basisovereenkomst dermate opgesteld, dat de promotor wel deelt in de winsten, maar vrijgesteld wordt van mogelijke risico's (= eenzijdig voordeel van de promotor). Het is met name het laatste feit dat strijdig is met de vigerende wetgeving inzake vennootskontrakten (onwettig dus!).

Nietigverklaring!!

Op basis van de onwettigheid willen vertegenwoordigers van de Werkgroep Hobokense Polder woonachtig in Hoboken, nietigverklaring van die basisovereenkomst bedingen. De nietigverklaring kan als een sleutelfacet beschouwd worden voor het behoud van de Hobokense Polder. Immers als het kontrakt nietig verklaard wordt (dient dus als onbestaande te worden opgevat), kan er onmogelijk sprake zijn van schadevergoeding aan Groep 'i'. Schadevergoeding waarmee de polderstadplanners vurig schermen, en een mogelijke klassering van de Hobokense Polder trachten te blokkeren.

Gewestplannen en andere kemels.

Het gemeentebestuur grijpt als verdediging van hun paradekolos

zeer graag terug naar de gewestplannen. Begrijpelijk, daar stond het natuurgebied mooi ingekleurd zoals zij dat wilden: woonzone, industriezone... Dit ondanks een 2000-tal protesten ingediend tijdens de inspraakperiode tegen de intekening van Polderstad. Met deze bezwaren werd echter niet in het minst rekening gehouden, enkel de wensen van de Polderstadrealisatoren werden ingewilligd.

milieubeweging, vrijwel alle basisgroepen in Hoboken en een grote meerderheid van omwonenden. Klassering van dit natuurgebied is dus geen loze slogan, zoals de betrokken belangengroepen dat blijven beweren. Het laatste woord betreffende die eventuele klassering berust bij Minister Galle, maar alles wijst er op dat Galle onder zware druk staat om het gebied niet te klasseren.

Hobokense Polder (Broekskot).

Vertrekkende vanuit de realiteit stelt WHOOP echter vast dat die poldergronden verre van waardeloos zijn en beter verdienen dan de huidige bestemming als bouwgrond. De waarde wordt nauwgezet aangetoond in een lijvig ekologisch rapport, met daarin een degelijke argumentatie vóór het behoud van die natuurreserve. Dit standpunt werd onderschreven door de gehele

WHOOP blijft echter volharden in zijn eisen, namelijk definitief behoud en klassering van de polder. Met een briefkaartactie gericht aan Minister Galle wil de werkgroep bekomen dat de wil van de Hobokense bevolking geëerbiedigd wordt. Wie zich daadwerkelijk wil inzetten voor een groene omgeving kan deze gefrankeerde kaarten bekomen (kostprijs 10 fr./stuk) bij: Marc BOGAERT - Draaiboomstraat 98, 2710 Hoboken. Tel: 031/29.14.99.

Pers en Milieu

Erik Osselaer

Deze rubriek geeft een overzicht van het belangrijkste actuele milieunieuws uit de nederlands-talige pers van juni en juli 1981.

Natuur- en landschapbescherming.

Na de landschapsparken "Krekengebied" (Oost-Vlaanderen) en "Dijleland" (Brabant) start binnenkort een BTK-ploeg met de uitwerking van een landschapspark in de vallei van de Herk (Limburg). Momenteel is een dekreet op het natuurbehoud, met een wettelijk statuut voor natuur- en landschapsparken in de maak, waardoor ook het park van de Herkvallei niet meer zou worden aangetast en de levenskwaliteit er gewaarborgd blijft.

Het kolloquium "beeksanering en waterbeheer in relatie tot natuurbehoud en landschapbescherming", georganiseerd door de Belgische Natuur- en Vogelreservaten resulteerde in een ruimer besef dat onze waterlopen bedreigd worden door ontginning voor landbouw, industrie en recreatie, saneringen en recht-trekkingen en niet te overziene verontreinigingen. Milieuvriendelijke en rendabele alternatieven dienen dringend te redden wat nog te redden is.

Het stadsbestuur van Geraardsbergen wil de Molenbeek (16,5 km) en haar drie zijarmen saneren. De plaatselijke milieuvereniging is het hiermee niet eens. Men kan deze dure, onnuttige werken vermijden door de beken beter te onderhouden zodat flora en fauna kunnen overleven en men niet hoeft te raken aan het

landschappelijk karakter van de streek.

De Regionale Aktiegroep Leefmilieu Dender en Schelde (RALDES) klaagt het slechte beheer op de Dendermondse Kalendijk aan : wilde boomkappingen, betredingsschade en sluikstortingen maken dat dit gebied een optimale bescherming verdient. Ook de klassering van de Oude Denderloop (26 mei jl.) is voor RALDES een slag in het water daar de werken aan de Denderdammen ongestoord worden verder gezet. Landschappen beschermen, als met de klasseringsbesluiten geen rekening wordt gehouden, heeft geen zin!

Jaren geleden bedreigde de aanleg van het Dollardkanaal het gebied de Dollard. Onlangs kochten de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland en de Stichting het Groningen Landschap dit 4.300 ha slikken, water en kweldersgebied van de stad Groningen. Het is de grootste oppervlakteaankoop, ooit door een partikuliere natuurbeschermingsorganisatie in Nederland gedaan.

Een duizendtal nederlanders fietsen met de manifestatie "Dag Walvis" bijna twee miljoen BF. bij elkaar voor de financiering van de "Syrius" het nieuwe "Green-peace"-schip dat het lozen van radio-actief afval gaat proberen te voorkomen. De Verenigde Staten, gesteund door o.a. Nederland, gaan op de jaarlijkse internationale walvisvaartcommissie een algeheel vangstverbod bepleiten. De vinvis, noorse vinvis en potvis moeten dringend op de lijst van beschermde diersoorten geplaatst worden, ondanks het

protest van Japan. De Sovjetunie verklaarde niet meer op walvissen te zullen jagen in de Stille Oceaan

Na de Senaat keurde ook de Kamer de Konventie van Washington inzake de bescherming van bedreigde planten diersoorten goed. België kan niet meer fungeren als draaischijf in deze zinloze handel.

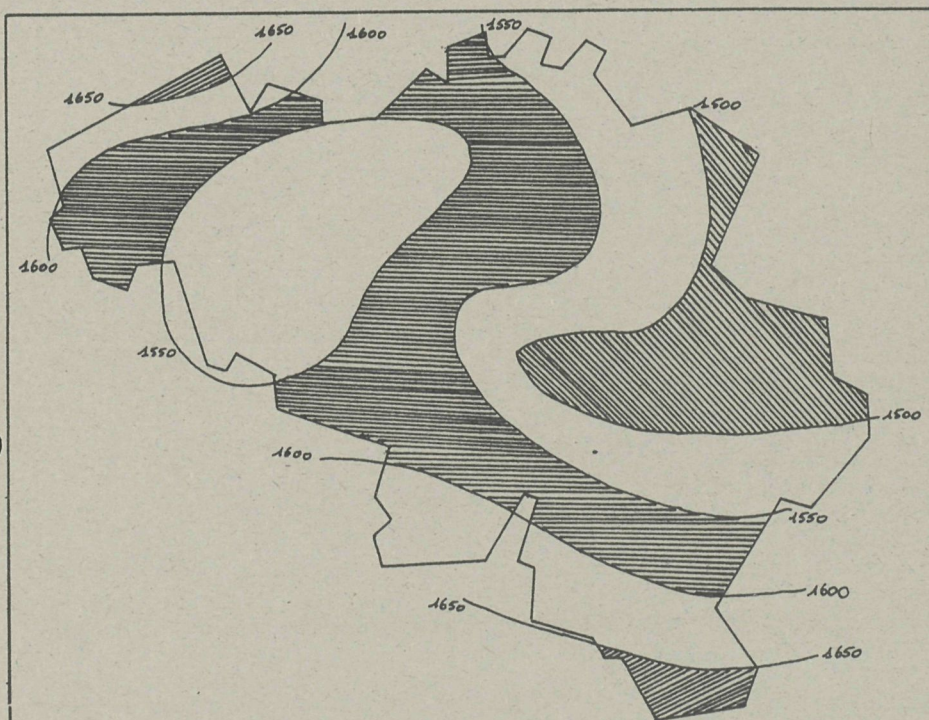
Kern- en alternatieve energie.

Na de eerste zonnecentrale op Sicilië gaat de Europese Gemeenschap nog negentien centrales in Europa bouwen, waarbij men d.m.v. fotovoltaïsche zonnecellen de zonne-

energie rechtstreeks in elektriciteit kan omzetten. Door het gebruik van spiegels, zonnecellen en kollektoren kan België tegen het jaar 2000, 5% besparen op zijn klassieke energie, wat neerkomt op ruim 130 miljoen ton aardolie per jaar.

De Belgische Elektriciteitsproducenten stelden in hun 10-jarig uitrustingsplan voor het aantal kerncentrales (reeds zeven in 1983) op te voeren met twee eenheden die in 1991 in werking zouden treden.

De Minister van Economische Zaken Claes kondigde aan dat deze twee nieuwe kerncentrales niet zullen gebouwd worden. Het geldende moratorium terzake wordt geëerbiedigd.

30 jaar dagelijkse waarnemingen tonen aan dat het met de zonneshijn in ons land niet schitterend is gesteld. Zelfs hier beleeft men heel gevoelige verschillen, terwijl Zuid Europese landen van het dubbel aantal uren zon genieten.

Midden juni blokkeerden een duizendtal betogers de uraniumverrijkingsfabriek UCN te Amelo. De Anti-Kernenergie Beweging Nederland protesteerde met deze aktie tegen de toepassing van de nukleaire energietechnologie en de plaats die deze fabriek in de kernenergiecyclus inneemt.

Volgens de Verenigde Aktiegroepen voor Kernstop (V.A.K.S.) wordt pas nu, 6 jaar na het opstarten van de eerste kerncentrale te Doel, aan een degelijk evacuatieplan gewerkt. De V.A.K.S. eist een uitbreiding van de evacuatiezone met de Antwerpse agglomeratie (600.000 inw.) en een naar de bevolking gerichte voorlichtingskampagne.

Waterverontreiniging.

De milieugroepen Hagebos en Leefmilieu Westhoek klagen reeds geruime tijd de vervuiling van de Langemarkse kleiputten aan. Minister M. Galle liet het stort in afwachting van sanering sluiten. Een analyse, uitgevoerd door het Waterzuiveringsstation van het Kustbekken, toont aan dat het water er zwaar bacteriologisch vervuild is en een sluiting verantwoord blijft.

Minister M. Galle lichtte ook het kollektorenplan voor de zuivering van de Dender toe : zes pompstations en een zuiveringsinstallatie te Dendermonde; een zuiveringsinstallatie te Aalst en Ninove en twee te Geraardsbergen gaan de Dender eerlang zuiveren, terwijl in de zone Denderleeuw enkel werken worden voorzien voor de bescherming van het natuurgebied met wetenschappelijke waarde, zoals in het gewestplan aangegeven.

Na een zwavelzuur-ongeluk in de Métallurgie Hoboken te Overpelt konstateerde men een massale vissterfte in de Dommel en het Kemisch Kanaal. De Métallurgie, op haar plichten gewezen, ontkende elke doorsijpeling en wist van vissterfte helemaal niets af.

Afvalproblemen.

De streekfederatie Brugge-Oostkust van de Bond Beter Leefmilieu-Vlaanderen protesteert tegen het storten zonder vergunning van beton en steenafval in de oude kreekresten en het moerasgebied langs de Branddijk te Damme. De Damse leefmilieuvereniging Uilenspiegel overweegt klacht neer te leggen bij het Bestuur van Stedebouw en Ruimtelijke Ordening en zich, indien nodig, burgerlijkepartij te stellen bij een eventuele rechtspraak.

Doordat Greenpeace een klacht indiende bij de Nederlandse Raad van State wordt vooralsnog geen kernafval vanuit Zeebrugge in de Golf van Gascogne gedumpt. Een internationale overeenkomst bepaalt dat het land, waar de schepen hun thuishaven hebben, de stortvergunningen moeten afleveren. De definitieve uitspraak wordt eerlang verwacht.

Luchtverontreiniging.

Ondanks de volgens Phillips Petroleum geslaagde testen, blijven de inwoners van Tessenderlo klagen over stankhinder. Beter Leefmilieu Tessenderlo blijft klachten bij het gemeentebestuur indienen. P.P. wacht op de officiële analyses alvorens met de produktie te starten.

Stedebouw en ruimtelijke ordening.

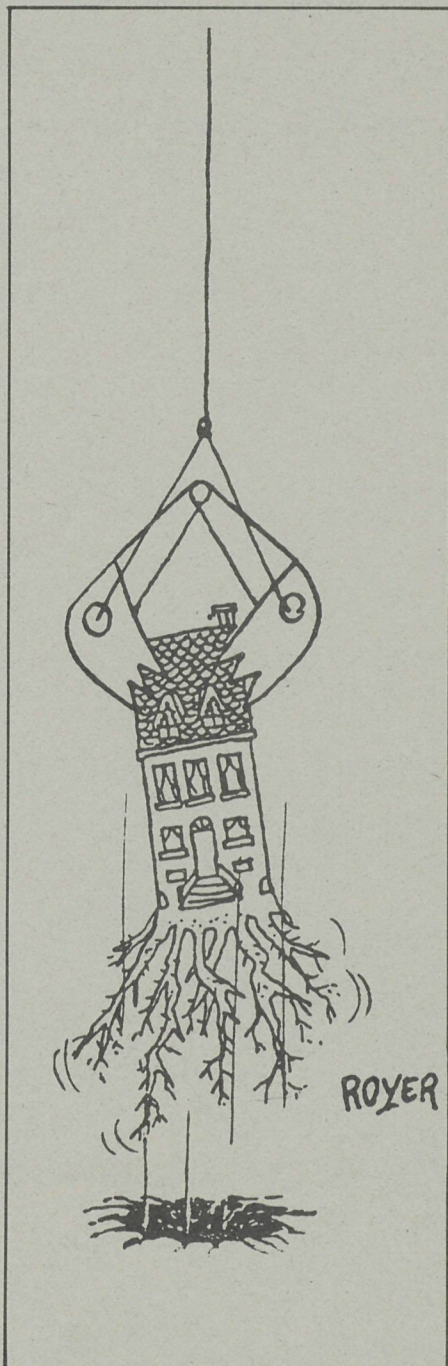
Te Neerpede, waar het gemeentebestuur van Anderlecht een gigantisch sportkomplex wil bouwen, zijn de graafwerken volop aan de gang. De Aktiegroep "Neerpede Blijft" diende klacht in wegens het ontbreken van een geldige bouwvergunning. De in 1978 afgeleverde vergunning verloor reeds na 1 jaar haar geldigheid.

De Staatssekretaris van de Vlaamse Gemeenschap Akkermans beloofde aan de Koning Boudewijnstichting, BBL-Vlaanderen en het Nationaal Komitee van Weekeindverblijven, meer aandacht te besteden aan de open ruimten door de gemeenten in dit verband een grotere verantwoordelijkheid te geven : een ingevoerde dwangsom kan illegale bouwwerken vermijden.

Het Ministerie van Openbare Werken gaat een verkeerstechnische studie maken over de doortrekking van de Woluwelaan tot de Verbrande Brug te Vilvoorde. De natuurgebieden "Schoeweaver" en "Dorent-Nelebroek" blijven bedreigd door enkele bruggen en ettelijke tonnen beton.

Openbaar vervoer.

De N.M.B.S. organiseerde een "veertiendaagse voor een regelmatig treinverkeer". De eerste dag reeds liep alles mis : het Regionaal Initiatief Komitee hield de inter-city-trein Gent-Eeklo tegen te Waarschoot, Sleidinge en Wondelgem als protest tegen het niet stoppen in deze gemeenten.

Van de zure regen in de zure drop!

Willem Asman.

Ver van grote industrieën, ver van België, in Zuid-Noorwegen en Zuid-Zweden liggen te midden van de ongerepte natuur tienduizenden meren met kristalhelder water.

Een lust voor het oog, maar eigenlijk is er iets vreemds aan de hand met veel van deze meren, ze zijn namelijk té helder.

Normaal gesproken zou men vijf meter diep moeten kunnen zien, nu is dat op veel plaatsen vijftien meter. Dat komt omdat een groot deel van de dierlijke en plantaardige organismen ontbreken, waardoor het licht niet meer onderschept wordt. Het verdwijnen van die organismen is het gevolg van de aantasting van de meren door zure regen.

Het zuur op zijn beurt is weer afkomstig van luchtverontreiniging in de vorm van zwaveldioxide en stikstofoxiden, uitgestoten in andere landen van West- en Oost Europa.

Bronnen van zwaveldioxide.

Vulkanen zijn natuurlijke bronnen van zwaveldioxide terwijl ook door omzetting, van het bij de biologische afbraak vrijkomende zwavelwaterstofgas, zwaveldioxide in de atmosfeer komt.

Zwaveldioxide wordt door de mens in de atmosfeer gebracht bij de

verbranding van zwavelhoudende brandstoffen zoals kolen en olie. In het aardgas dat in België wordt gebruikt komt geen zwavel voor en bij de verbranding ervan wordt dus geen zwaveldioxide gevormd. Daarnaast ontstaat zwaveldioxide bij de raffinage van aardolie en het winnen van metalen uit zwavelhoudende ertsen. Op wereldschaal zijn de menselijke en de natuurlijke bronnen ongeveer van de zelfde orde van grootte. Op het noordelijk halfrond, waar veel industriële activiteiten plaatsvinden zijn de menselijke bronnen veel belangrijker.

In Europa zijn de bronnen vooral te vinden in een industriële gordel die zich van Engeland via het Roergebied tot in Rusland uitstrekt. De totale uitwerp van zwaveldioxide in Europa is sinds 1900 verdrievoudigd, waarbij de voornaamste toename vooral na 1950 heeft plaatsgevonden. Dit als gevolg van het sterk toegenomen energieverbruik. Zwaveldioxide is een giftig prikkelend gas.

Stikstofoxiden.

De naam stikstofoxiden is een verzamelnaam voor twee gasen, nl. stikstofmonooxide en stikstofdioxide. Biologische afbraak in de bodem vormt de belangrijkste natuurlijke bron van stikstofoxiden, terwijl ze ook nog

door omzetting uit ammoniak, bij bliksem en bosbranden kunnen ontstaan. Door de verbranding van kolen, olie maar ook van aardgas worden stikstofoxiden door de mens in de atmosfeer gebracht. Ze ontstaan doordat de stikstof en de zuurstof uit de lucht die voor de verbranding nodig zijn bij de hoge verbrandingstemperatuur met elkaar reageren. Bij de verbranding van kolen ontstaat nog een extra hoeveelheid stikstofoxiden omdat de kolen zelf stikstofverbindingen bevatten.

Reakties in de atmosfeer.

Zwaveldioxide wordt in de atmosfeer in enkele dagen langzaam omgezet in zwaveldeeltjes. Stikstofoxiden kunnen onder invloed van zonlicht (fotochemische smog) tot kleine in de lucht zwevende deeltjes (aerosolen) of tot salpeterzuurgas omgezet worden. Wanneer deze deeltjes en gassen in de neerslag (regen, sneeuw)

Het spuiten van kalk in een verzuurd meer te Svartedalen.

Op het noordelijk halfrond wordt ongeveer 60% van de uitworp door de mens veroorzaakt, waarbij de belangrijkste bronnen in dezelfde gebieden liggen als die van zwavel-dioxide.

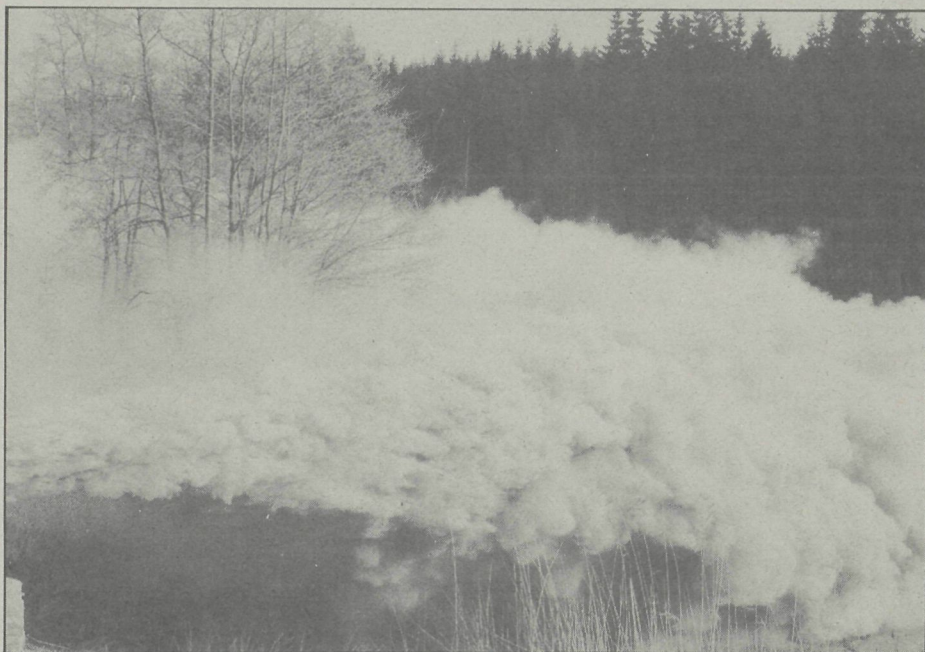
terechtkomen wordt deze zuur. Het in België opgevangen regenwater is als gevolg hiervan wel vijftien maal zo zuur als van nature het geval is.

Zure regen.

Opdat zure luchtverontreiniging door regen verwijderd zou worden moet het eerst in wolken of regendruppels terecht komen. Om dit proces beter te kunnen begrijpen moeten we even stilstaan bij het ontstaan van wolken en regen.

Wanneer vochtige lucht in de atmosfeer wordt afgekoeld, kon-

als gassen) door de wolkendruppels ingevangen worden. Wanneer nu uit de op deze wijze ontstane wolken regen valt, dan komt de zure verontreiniging op de aarde terecht en is zij op deze wijze uit de lucht verwijderd. Voordat het zover komt moeten eerst uit wolkendruppels (ca. 0,01 mm straal) regendruppels gevormd worden (ca. 1 mm straal). Er zijn dus maar liefst een miljoen wolkendruppels nodig om één regendruppel te vormen!

De jaarlijkse behoefte aan kalk bedraagt vier ton per vierkante km.

denseert de waterdamp het liefst op aerosolen (zeezoutdeeltjes, luchtverontreiniging). Hierdoor worden wolkendruppels gevormd. Op deze wijze komt een deel van de luchtverontreiniging al in de wolken terecht. Zijn de wolken eenmaal ontstaan, dan kan nog meer verontreiniging (zowel deeltjes

Bij ons, op gematigde breedte, kan er op deze wijze eigenlijk alleen maar motregen ontstaan. Dit proces, draagt weinig bij tot de totale verwijdering van luchtverontreiniging. Een ander proces, namelijk verwijdering in wolken bij temperaturen onder het vriespunt, is veel belangrijker. Daar-

bij zijn naast ondergekoelde wol-
kendrupsels (deze zijn "vergeten"
te bevriezen) ijskristalen aan-
wezig. Deze ondergekoelde waterdrup-
pels verdampen gedeeltelijk waar-
bij de vrijkomende waterdamp naar
de ijskristalen "overgeheveld"
wordt. Deze worden dan zo groot
dat ze gaan vallen en op hun weg
ondergekoelde wolkenrupsels invan-
gen, die bevriezen.

Op deze wijze worden sneeuwvlok-
ken gevormd. Komen de sneeuwvlok-
ken bij hun reis naar het aard-
oppervlak in lucht met een tempe-
ratuur boven het vriespunt en
bereiken ze als regendrupsels de
grond. De meeste regen bij ons
is dus ooit sneeuw geweest.
Wanneer regendrupsels en 's winters
ook sneeuwvlokken naar beneden
vallen kunnen ze op hun weg ook
weer luchtverontreiniging invangen.

Droge depositie.

Luchtverontreiniging wordt ook
verwijderd wanneer de lucht langs
het aardoppervlak strijkt en de
bezoedeling opneemt. Dit proces
is vooral dichtbij de bron, waar
de concentraties in de lucht re-
latief hoog zijn, belangrijker
aan verwijdering met regen.
Verwijdering van luchtverontrei-
niging door regen zal overigens
in de meeste gevallen niet meteen
na de uitworp plaatsvinden omdat
het, in tegenstelling tot wat
velen menen, maar weinig regent.
Namelijk 5% van de tijd.
Luchtverontreiniging zal dus
meestal enige tijd reizen voor-
dat ze door regen kan verwijderd
worden.

Transport over grote afstanden: het doorgeven van de zwarte piet.

Vroeger dacht men dat de nade-
lige invloed van luchtverontrei-
niging alleen dicht bij de bron
te merken was omdat juist daar
de concentraties relatief hoog
zijn. Hoge concentraties komen
vooral voor bij ongunstige weers-
omstandigheden, waarbij de lucht
in de onderste paar honderd meter
niet mengt met lucht daarboven.
Er is dan als het ware een dek-
sel op de atmosfeer. In zulke
omstandigheden is de windsnelheid
gering: de verontreiniging wordt
daardoor erg langzaam verplaatst.

Ten gevolge van de aanhoudende
uitworp en de slechte afvoer wor-
den de concentraties dan erg hoog.

Om dit probleem "op te lossen"
werd de goedkoopste oplossing ge-
kozen: hoge schoorstenen bouwen
waardoor de uitgeworpen luchtver-
ontreiniging tijdens de ongunstige
perioden veelal boven het "deksel"
uitkomt. Als gevolg hiervan wor-
den de concentraties aan de grond
lager, ook bij andere weersom-
standigheden. Tegelijkertijd be-
tekent dit echter dat de lucht-
verontreiniging ook verder getrans-
porteerd kan worden dan tot dan
toe het geval was.

Ongeveer tien jaar geleden kwam
men tot de ontdekking dat konsen-
traties aan luchtverontreiniging
ook wel door buitenlandse bron-
nen kunnen beïnvloed worden.

Thans weten we dat 70% van het zwaveldioxidegehalte dat in Nederland gemeten wordt, door buitenlandse bronnen veroorzaakt wordt (30% wordt door Belgische bronnen veroorzaakt). Voor België zal dat in iets mindere mate het geval zijn. In Noorwegen is meer dan 95% van het zwavelzuur dat in de neerslag zit uit het buitenland afkomstig.

Voor België is dat cijfer ongeveer 80%: 35% door Groot-Brittannië en Ierland, 25% door Frankrijk, 10% door West-Duitsland en de rest door andere landen.

Men is nu ook tot de konklusie gekomen dat een niet verwaarloosbaar deel van het zwavelzuur in de West-Europese neerslag uit Amerika afkomstig is!

Uit deze gegevens blijkt duidelijk dat één land niet in staat is door gericht beleid het probleem

van luchtverontreiniging en zure regen in eigen land op te lossen, maar dat samenwerking van alle landen daarbij noodzakelijk is. De eerste stappen op deze weg van samenwerking zijn vastgelegd in een internationaal verdrag dat in 1979 in Genève tot stand kwam, maar tot op heden nog niet door België geratificeerd werd. Gezien de ernst van het probleem wordt het hoog tijd dat België dat doet.

Toename van de verzuring.

De neerslag is de afgelopen tientallen jaren steeds zuurder geworden. In West-Europa is de neerslag ongeveer het zuurst in de buurt van België en Nederland. Sinds 1956 is het gebied waarin de neerslag sterk verzuurd is flink wat uitgebreid.

In 1980 werden één tiende van de twintigduizend meren behandeld.

Was in 1956 de neerslag in België, Nederland en Oost-Engeland ongeveer driemaal zo zuur als van nature; in 1966 omvatte dit gebied ook Duitsland, Polen en Zuid-Skandinavië. In België was de neerslag toen echter reeds vijftien maal zo zuur als van nature het geval zou zijn.

Gevolgen voor het milieu.

Voor al in Zuid-Skandinavië zijn de gevolgen van zure neerslag op het milieu het duidelijkst en ook best onderzocht. In Zuid-Noorwegen en Zuid-Zweden zit op de meeste plaatsen weinig kalk in de grond, dat de zure neerslag kan neutraliseren. Bovendien is de bodemlaag veelal dun of afwezig. Door al deze factoren wordt de neerslag die op de grond terecht komt niet voldoende geneutraliseerd voordat ze al dan niet als grondwater in de meren en rivieren terecht komt. De meren bevatten ook weinig zuur-neutraliserende stoffen, waardoor ze zuurder worden. Als meren en rivieren zuur worden dan gaat het leven daarin achteruit. Het eerste dooiwater daarvan afkomstig, is zeer zuur. Onder deze omstandigheden kunnen vissen zich niet voortplanten. Door het hoge zuurgehalte lossen giftige metalen zoals aluminium, koper, cadmium beter op en kunnen dan in zo'n hoge concentraties voorkomen dat de vissen eronder lijden.

Ook vindt men in zure meren minder soorten algen, zoöplankton en andere vegetaties. Als gevolg van de verzuring komt in Zuid-Noorwegen geen vis meer voor in een gebied van 13.000 km², terwijl een gebied van 20.000 km² direct bedreigd wordt. In Zweden zijn ongeveer 20.000 van de 100.000-

tal meren aangetast. Het grondwater wordt ook zuurder, waardoor waterleidingen die het water transporteren, aangetast worden. Bovendien gaan metalen zoals koper uit de wand van de leidingen in oplossing. Deze metalen zijn giftig en kunnen bij de nu voorkomende concentraties al diarree bij kinderen veroorzaken.

Voor de Zweedse punkers kan het echter ook voordelen bieden: soms is de koperconcentratie zo hoog dat het haar na het wassen een blits groen kleurtje vertoont.

In West-Duitsland heeft men gekonstateerd dat indien na een droogteperiode regen valt, de kroon van de sparren bruin wordt. Dit wijst men ook aan de zure regen. In Skandinavië heeft men geen afname van de bosproductie als gevolg van de zure regen kunnen constateren. De reden daarvoor is dat de regen ook voedingsstoffen bevat (stikstofverbindingen) die als mest dienst doen, waardoor de afname van de groei als het ware gekamoufleerd wordt. Men vermoedt dat na verloop van tijd de nadelige effecten echter ook zullen optreden.

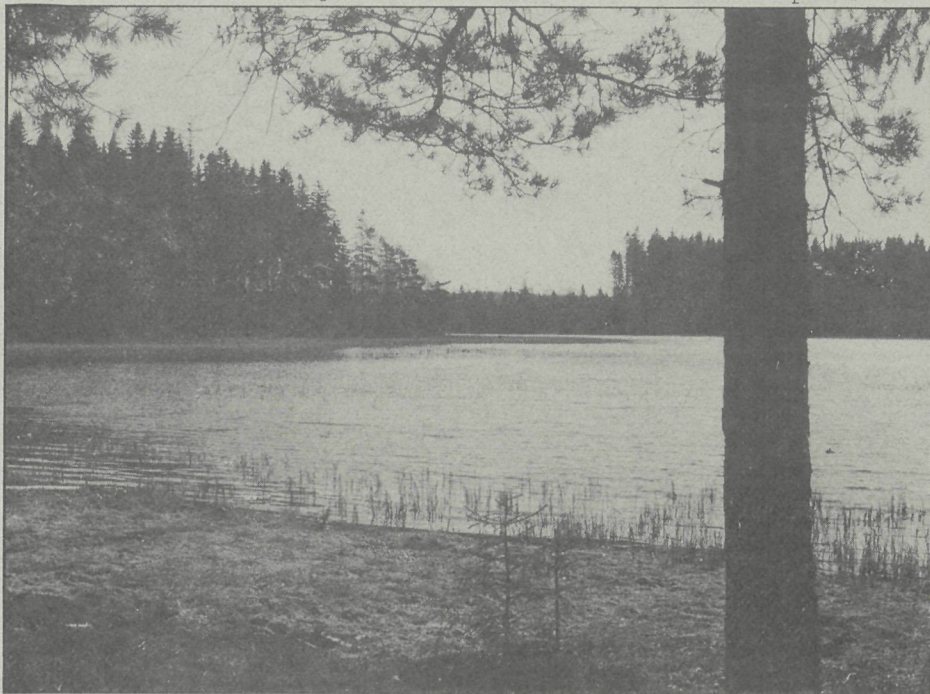
Gevolgen in België.

De bodem en het oppervlaktewater in België zijn over het algemeen niet erg gevoelig voor zure neerslag. Toch zijn er bepaalde gebieden zoals de Antwerpse Kempen die het wel zijn. Men heeft gekonstateerd dat een aantal vennen de laatste tien jaar zeer zuur geworden zijn. De meest waarschijnlijke oorzaak hiervan is de zure regen. Daarnaast zijn er ook gevolgen te bespeuren aan gebouwen en metaalkonstrukties (korrosie),

zowel ten gevolge van droge depositie van zure stoffen als van zure regen. De schade die hierdoor veroorzaakt wordt kan tot enkele miljarden frank per jaar oplopen.

Uit dit verhaal blijkt duidelijk dat in België weinig gekend is over de effecten van zure neerslag. Hier zou in ieder geval

in een zeer beperkt aantal meren om deze voor verzuring te behoeden. Een dergelijke behandeling is echter ongeveer om de vijf jaar te herbeginnen, omdat de werkelijke oorzaak nl. de toevoer van zure neerslag niet gestopt wordt. Een dergelijke ingreep is dus enkel een tijdelijke maatregel. Het probleem kan alleen maar opgelost worden als alle landen tezamen de uitworp van

Een van de vele bedreigde meren: Bergsjön te Mösseberg.

nader onderzoek naar gedaan moeten worden, wat echter niet als ekskuus gebruikt mag worden om de oorzaken van het probleem niet aan te pakken.

Oplossing van het probleem.

De Zweedse regering geeft per jaar al 350 miljoen frank uit, enkel voor de toevoeging van kalk

zwaveldioxide en stikstofoxiden beperken.

Er zijn een aantal technische mogelijkheden om de uitworp van zwaveldioxide te beperken: gebruik van laagzwavelige brandstoffen, ontzwaveling van brandstof en ontzwaveling van rookgassen. Ze hebben met elkaar gemeen dat ze kostbaar zijn, hoewel deze

methoden meer en meer hun toepassing krijgen. Bij ontzwaveling van rookgassen onstaat als afvalstof gips, dat men op een of andere manier weer kwijt moet (bouwmaterialen enz.). De markt hiervoor is echter beperkt. Een andere mogelijkheid zou kunnen liggen in het gebruik van meer kernenergie. Maar, kernenergie kan eigenlijk alleen maar dienen voor de produktie van elektriciteit en kan daarom slechts een relatief klein gedeelte van

behoeften gekreëerd worden. Bij de uitbreiding van het gebruik van kolen zal men er ook zeer streng op moeten toezien dat de uitworp van zure stoffen niet toeneemt.

Konklusie.

Zure regen vormt een ernstig internationaal milieuprobleem, dat alleen door internationale samenwerking opgelost kan worden.

Meer te Valle Härad, niet aangetast wegens de kalkrijke bodem.

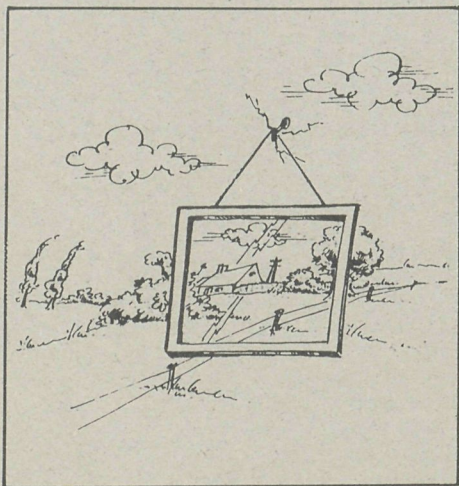
de behoefte aan energie voorzien. Bovendien is het een milieuvriendelijke oplossing die het probleem alleen maar verschuift gezien men nog steeds geen oplossing heeft voor het gevaarlijke radio-actief afval. Een andere en betere mogelijkheid is energiebesparing. Tot het jaar 2000 moet een energiebesparing van 30 tot 50% zeer haalbaar zijn. Het gevolg is minder energieverbruik en dus ook minder verontreiniging. Belangrijk is wel dat er geen nieuwe energie-

De bijdrage van België hierbij dient geleverd te worden door vooral energiebesparende maatregelen te nemen en daarnaast voor zover mogelijk duurzame energiebronnen (wind- en waterkracht zijn bij ons best haalbaar) te benutten. Hierdoor wordt de uitworp van zure stoffen gedeeltelijk voorkomen. Daarnaast zou de beschikbare technologie toegepast moeten worden om de resterende uitworp zoveel mogelijk te verminderen.

Korte berichten.

1 miljoen Bf. voor 52 natuurbeschermings- en landschapszorgprojecten.

In het kader van de jaarlijkse "Jeugdactie Natuurbescherming en Landschapszorg" bekroonde de Stichting Leefmilieu vzw 52 projecten. Deze zijn een onvervangbare bijdrage tot het in stand houden of verbeteren van de ons resterende natuur en landschappen in Vlaanderen. Inzake natuurbeheer ligt de nadruk op dringende beheerswerken in particuliere natuurreservaten of waardevolle natuurgebieden en op hoognodige inventarisaties in functie van het nemen van beschermingsmaatregelen in de betrokken gebieden, alsmede enkele merkwaardige beschermingsacties voor bedreigde vogelsoorten, zoogdieren en amfibieën. Wat landschapszorg betreft gaan de knotacties onverminderd voort en kan men bij aanplantingsacties minder gebruik maken van uitheemse boom- en struiksoorten.

Enkele originele projecten vragen Uw aandacht :

- De Nationale Vogelwerkgroep van de Wielewaaljongeren organiseert een groots project ter bescherming en verbetering van de broedplaatsen voor kerkuilen door het plaatsen van aangepaste nestbakken. Het be-
gazen van galmgaten, invliegopeningen e.a. bij restauratie van kerktorens en oude gebouwen gaat men vermijden.
- De Werkgroep Kringloop van de Dilbeekse Jeugdraad organiseert een grootse milieu-educatieve kringloopactie, teneinde bij de bevolking een levenshouding van soberheid, verantwoordelijkheid en zelfwerkzaamheid te bewerkstelligen.
- De Damse Uilenspiegelvereniging gaat op het gedeelte van de oude spoorlijn Brugge-Eeklo (Sijsele) een natuurpad aanleggen, houtwallen heraanplanten en de gracht-kanten in stand houden.
- Het Heuvellands Landschapscentrum lanceert een informatief en educatief project "Jeugd op kamp in het Heuvelland" teneinde het jeugdtoerisme meer dorps-, natuur- en landbouwvriendelijk te begeleiden.

Voor meer inlichtingen over deze actie kan U terecht bij de Stichting Leefmilieu vzw, p/a Rockoxhuis-Kredietbank, Keizerstraat 8 te 2000 Antwerpen (Tel.: 031/316448)

E.O.

Boerenmarkten.

De producent krijgt een rechtvaardige prijs en de konsument betaalt minder voor betere producten. Hieronder een lijstje van de plaatsen waar u terecht

kan: Baaigem-Gavere: zon. 14-17 u;
 St-Huibrechts-Lille-Neerpelt
 zon. 10-12.30 u; Gaasbeek-Lennik
 zat. 15-18 u; Sinaï-St-Niklaas
 zat. 15-18 u; Beveren-Waas zat.
 14-17 u; Diksmuide zat. 14-17 u;
 Klijte-Heuvelland zat. 14-17 u.
 Andere markten in voorbereiding:
 Kaprijke, Koningshooikt, Kanegem,
 Roeselaere, ... (Zie ook PORTRET).

Landschapsbescherming blijft Galle's grootste zorg.

De heer Marc Galle, Minister van de Vlaamse Gemeenschap legde enkele Koninklijke Besluiten tot definitieve rangschikking als landschap aan de Koning voor :

- Het Walenbos en omgeving (2de deel) te Tielt-Winge. De waarde van dit Hagelandschap wordt bepaald door zijn overgangssituatie tussen de Kempen en de Leemstreek;
- De omgeving van de Boerenmolen te Jabbeke (Snellegem), belangrijk om zijn esthetische, wetenschappelijke en industrieel-archeologische waarde;
- Het Mechels Broek (1ste fase) bezit een onvervangbare waarde door de afwisselende bodemtypes, reliëfvormen en waterhuishouding die determinerend zijn voor de rijke flora en fauna van deze streek. Om het Mechels Broek te vrijwaren, zette M. Galle de procedure in tot klassering van de tweede fase;
- Het Steengelaag te Stekene bezit een belangrijke wetenschappelijke waarde die steeds meer aan belang wint, daar gelijkaardige kleiputbiotopen verdwijnen door vuilstorten en recreatie.

Tevens zette M. Galle de procedure in tot voorlopige rangschikking van volgende landschappen :

- Het Maasdalbos te Halle;
- De Zwinbosjes en Groenpleinduinen te Knokke-Heist;
- De Grote Keiaard te Oostende;
- De Oude Denderloop te Dendermonde;
- het landschap gevormd door het golfterrein, de Buisenberg en het Warandebos te Sint-Martens-Latem.

E.O.

Oproep Nationale Natuurbeschermingsdag.

De Bond Beter Leefmilieu-Vlaanderen roept haar leden en alle milieubewusten op om massaal deel te nemen aan de 28ste Nationale Natuurbeschermingsdag op zondag 20 september 1981 te Sint-Pieters-Rode (Hageland) en deze manifestatie zo ruim mogelijk bekend te maken.

Tema: "Waterbeheersing en Natuurbehoud".

Programma:

- 10.00 u Bijeenkomst te Sint-Pieters Rode (Kasteel van Horst) Ochtendwandeling o.l.v. natuurgidsen (3 km.)
- 12.30 u Middagrust - Bezoek tentoonstelling en infostands.
- 14.00 u Officiële manifestatie bij het Kasteel van Horst. Toespraken door woordvoerders van het Nationaal Verbond en de B.N.V.R.
- 14.30 u Namiddagwandeling o.l.v. natuurgidsen (5 km.)
- 18.00 u Slotmanifestatie.

Inlichtingen: Natuur en Landschap
 Gilainstraat, 1 te 3300 Tienen
 Tel.: 016/81.40.78.

E.O.

Portret.

Projekt Plattelandsontwikkeling - Gent (PPG)

Het projekt Plattelandsontwikkeling Alleman v.z.w. is een geslaagd experimenteel projekt van het Instituut voor Permanente Vorming Alleman uit Oostende.

Het PPG situeert zich in de strijd voor de "Overleving", aktueel geworden naar aanleiding van de waarschuwingen van het Indiaanse volk voor de ineenstorting van onze technokratische, milieuvervuilende en grootschalige samenleving: "We moeten weer leren leven in harmonie met het land en de dieren in plaats van ze uit te buiten". Het PPG stimuleert kleine kernen van hoop in de dorpen op het platteland waar de strijd voor de overleving gestart is en waar plaatselijke bewonersgroepen van onderuit en in een direkte betrokkenheid verbetering willen brengen aan hun konkrete samenleving. Dat doen ze via inspraakbegeleiding om de stem van het dorp in de gemeente te laten horen (dorpsraden), aktiebegeleiding rond verkeersproblemen, dorpsvernieuwing, ruimtelijke ordening en via organisatiebegeleiding in kleinschalige milieuvriendelijke landbouw zoals boerenmarkten.

Het PPG geeft het tweemaandelijks tijdschrift voor dorpsontwikkeling en plattelandsbeleid "Dorpsinfo" uit. Het februarinumnummer is een temanummer over de boerenaktie te Baaigem, het boegbeeld van hun inzet. Een aantal evaluerende artikels over de huidige evolutie in de landbouw en de

positie van de kleine boer in deze kontekst illustreren hoe de huidige boer het slachtoffer is van een op grootschaligheid gericht beleid en hoe hij geen economische macht meer heeft: de vergoeding voor zijn 'zelfstandige' bedrijfsuitbating wordt bepaald door de toeleverings- en verwerkingsbedrijven die zich steeds verder integreren en koncentrereren.

De Baaigemse boeren hebben de kommercialisatie zelf in handen genomen door de organisatie van de BOERENMARKT.

Door direkte verkoop van producent (kleine boeren en tuinders) worden de tussenpersonen uitgeschakeld. De producent krijgt een rechtvaardige prijs en de konsument betaalt minder voor betere produkten.

De BOERENMARKT waarborgt: dagelijkse kwaliteit, een ruim aanbod van seizoenprodukten, persoonlijk kontakt met de vakbekwame voortbrenger die graag ter beschikking staat voor alle gewenste inlichtingen, kontakt met de natuur, dorp en platteland, kennismaking met de leef- en werkwereeld achter de dagelijkse voeding en een kwaliteitsprodukt dat beantwoordt aan alle wettelijke normen.

Dit initiatief kent al heel wat navolgingen (zie ook onze korte berichten). Nieuwe initiatieven of informatie over Dorpsinfo: PROJEKT PLATTELANDSONTWIKKELING ALLEMAN V.Z.W. Koningin Astridlaan 79, 9000 GENT. Tel: 091/21.11.48.

M.B.

Kalender.

23 tot 28 augustus: "Solar Energy Exhibition", wereld-forum met de laatste ontwikkelingen op het gebied van zon energie. Dit alles te Brighton in Groot-Britannië. Verdere inlichtingen te bekomen op tel.: 02/ 633.10.48. (s'avonds en weekend).

29 augustus: "Tweede Ludiek Rebels Feest" te Deinze, georganiseerd door het Masareelfonds. Een infostand 'milieu' brengt u wegwijs in de algemene milieuwerking.

September 1981: "Vierde Internationaal Kongres voor het Behoud van het Industrieel Erfgoed" in Frankrijk. Adres en datum te bekomen bij: De Vlaamse Vereniging voor Industriële Archeologie, postbus 30, postkantoor Maria Hendriksplein, 9000 Gent 12.

20 september: 28ste Nationale Natuurbeschermingsdag te Sint-Pieters-Rode. Tema: Waterbeheersing en Natuurbehoud. Verdere informatie, zie Korte Berichten (blz. 43).

23 en 24 september: Kongres "Mens en vervoer" - Plaats: Kongresgebouw te 's-Gravenhagen - Organisatie: De Koninklijke Nederlandse Vereniging van Transportondernemingen, antwoordnummer 126 2500 XJ Den Haag.

26 september tot 1 oktober: Herfstmanifestatie "Mens en Landschap", georganiseerd door de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen in de Zoo. Tel.: 031/31.16.40.

2 en 3 oktober: 38ste Algemeen Nederlands Kongres - Plaats: Vrije Universiteit Brussel - Campus Oefenplein, 1050 Brussel - Informatie: Sekretariaat Algemeen Nederlands Kongres, Gallaitstraat 80, 1030 Brussel. Tel.: 02/241.31.64.

Aankondigingen van milieumanifestaties zoals debatten, opendeurdagen, kursussen, stages, enz. kunnen voor eventuele opname in onze Weekberichten opgestuurd worden naar B.B.L.-Vlaanderen.

Waarom Milieurama lezen?

Er bestaan immers reeds zoveel tijdschriften die ons ruime informatie brengen over wat er zo allemaal in onze wereld gebeurt. Hoeft MILIEURAMA dan nog werkelijk? Aan jou, lezer om hierover te oordelen.

De redactie van MILIEURAMA doet alleszins haar uiterste best om een stukje algemene, objectieve en gevarieerde informatie te brengen. Voor de milieubeweging in Vlaanderen alvast het enige tijdschrift dat aan deze normen voldoet.

Zo ook hoopt MILIEURAMA een kleine bijdrage te leveren tot het milieubewustzijn van de Vlaamse bevolking. Hiervoor is een ruime verspreiding echter onontbeerlijk. En gezien onze beperkte middelen, hebben wij de medewerking van onze lezers hard nodig.

Ja inderdaad, beste lezer, jij kan ons flink wat helpen, door bijvoorbeeld je MILIEURAMA even te laten inkijken door je familie en vrienden, door MILIEURAMA meer bekendheid te geven in je gemeente of binnen jouw vereniging. Misschien kan je zelfs enkele nieuwe lezers aanbrengen...

Mensen die geïnteresseerd zijn hoeven zich niet onmiddellijk te abonneren, ze kunnen gerust eerst een gratis proefnummer aanvragen.

Een abonnement loopt voor een periode van 1 jaar, vanaf het verschijnen van het eerstvolgende nummer na het ontvangen van het abonnementsgeld. (voor abonneringsvoorwaarden, zie blz. 2).

Steun de milieubeweging, lees Milieurama.

"MILIEURAMA" is het maandelijks tijdschrift van de Bond Beter Leefmilieu-Vlaanderen v.z.w.
Aarlenstraat 25, 1040 Brussel. Tel.: 02/ 230.94.10.
1ste jaargang, nr. 7 juli/augustus 1981.
Verantwoordelijke uitgever: R. Dirks.
Karel Van Den Oeverstraat 50,
2200 Borgerhout.

